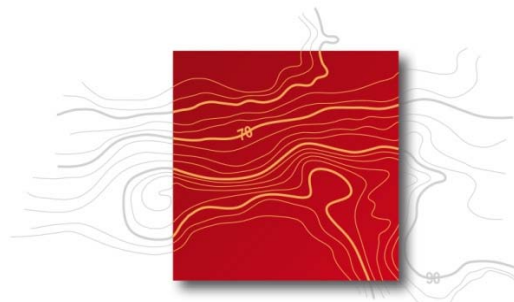

INVENTERINGSRAPPORT

Raseborg

Arkeologisk inventering över general- och detaljplaneområden
belägna inom Raseborgs stads område, delområde 3
28.5.2013

KULTURMILJÖVÅRD | ARKEOLOGISKA FÄLTTJÄNSTER
Vesa Laulumaa

Sammanfattning

Den 27–31 maj 2013 gjordes på sex olika områden i Raseborg arkeologiska inventeringar kring general- och detaljplaneringen. Forskare Vesa Laulumaa från Museiverkets Arkeologiska fälttjänster var inventerare.

Rapporten behandlar delområde 3 nordost om Karis centrum, områdets areal var 57 hektar. Området inventerades den 28 maj 2013. En fornlämning, Prästgården, i inventeringsområdet var känd sedan tidigare. Vid tidigare inventeringar har högarna i området ansetts vara ugnsbottnar, men vid en inventering år 2013 konstaterades de vara svedjeruiner. Vid inventeringen hittades ett nytt objekt, Krusbacksberget, där det finns ett råmärke mellan byarna Prästgården och Osmundsböle.

Innehållsförteckning

Sammanfattning

Arkivinformation

1. Inledning	1
2. Inventeringsområdet och dess historia	1
3. Inventeringens förlopp och resultat	1
4. Objektförteckning	3
5. Källförteckning	3
6. Objektbeskrivningar	4

Bilagor

Bilaga 1. Inventeringsområdena

Bilaga 2. Delområdet 3 och objekten

Arkivinformation

Undersökning: Arkeologisk inventering över general- och detaljplaneområden belägna inom Raseborgs stads område, delområde 3

Undersökningen genomfördes av: Vesa Laulumaa/ Museiverket, Avdelningen för kulturmiljövård, Arkeologiska fälttjänster

Undersökningen beställdes av: Raseborgs stadsplaneringsenhet, Torggatan 8, 10300 Karis

Det undersökta områdets omfattning: 0,57 km²

Fältarbetstid: 28.5.2013

Fynd: -

Fotografier: AKDG3170–3171

Den ursprungliga undersökningsrapporten finns i Museiverkets arkiv, Sturegatan 2a, 00100 Helsingfors. Det har skickats kopior till arbetets beställare och till Västra Nylands landskapsmuseum

1. Inledning

Raseborgs stads stadsplaneringsavdelning behöver arkeologiska inventeringar som utgångsinformation för general- och detaljplaneringen på olika håll i Raseborg (se bilaga 1). Staden valde på basis av en offert Museiverkets Arkeologiska fälttjänster till att genomföra arbetet, forskare Vesa Laulumaa tjänstgjorde som inventerare.

Fälttjänsternas offert bestod av två uppgiftshelheter. Uppgiftshelhet 1 omfattar en total areal på 979 hektar och inbegriper områdena 1a och 2-6 som inventerades 27–31 maj 2013. Uppgiftshelhet 2 är området 1b, vars totala areal är 1 700 hektar. Ursprungligen hade beställaren uppgett att uppgiftshelhet 2 genomförs först år 2014, men på beställarens önskan genomfördes helheten redan 13–19 juni 2013. För varje delområde upprättas en separat rapport. Enligt avtalet ska arbetet i område 3 ha rapporterats före den 31 juli 2013 och arbetena i de övriga områdena före den 31 januari 2014.

Av de inventerade områdena är områdena 1a och 1b generalplaneområden och områdena 2–6 detaljplaneområden. Enligt offertförfrågan omfattade inventeringen inte sådana bebyggda miljöer och områden för vilka man har upprättat kompletta och uppdaterade inventeringar. Inventeringarna genomfördes under efterlevnad av kvalitetsanvisningarna om arkeologiska fältarbeten i Finland.

2. Inventeringsområdet och dess undersökningshistoria

Inventeringens delområde 3 är ett detaljplaneområde i Prästgårdens by nordost om Karis centrum cirka en kilometer öster om Karis kyrka. Genom området löper åsen Salpausselkä som bildades i slutskedet av istiden och vars randformation syns mycket väl söder om Krusbacksberget, det finns även ett friluftsområde med joggingstigar i området. På grund av Salpausselkä-åsens geologiska formation består markgrunden söder om området främst av sand. Markgrunden på mon i norr som sluttar mot Kyrkträsket består av fin sand. På Krusbacksbergets högsta punkter syns även en del av kala berget.

I områdets södra del är skogstypen en torr mo där det huvudsakligen växer tallar. Områdets nordöstra del består av frodigare granbestånd och lövskog och det finns också åkerodlingar i område.

Undersökningshistoriken över delområde 3 är förknippade med mer omfattande arkeologiska inventeringar. Hela Karisområdet inventerades åren 1981–83 av Anna-Liisa Hirviluoto och Esa Suominen samt år 1996 av Sirkka-Liisa Seppälä. Vid inventeringen hittade Hirviluoto och Suominen ett objekt som kallas Prästgården, det ligger i delområde 3. Objektet granskades också av Seppälä år 1996.

3. Inventeringens förlopp och resultat

Under förberedelserna av inventeringen genomgicks tidigare undersökningsrapporter, kartmaterial över den historiska tiden, verk om socknen samt informationen i fornminnesregistret. För den förhistoriska tiden är Museiverkets fornminnesregister det viktigaste källmaterialet. Områdenas förhistoriska potential undersöktes dessutom genom att rekonstruera havsstrandens olika skeden.

Ett viktigt material kring de medeltida och historiska objekten är platsdatamaterialet som Anna Riionheimo har samlat för Nylands förbund och som också var tillgängligt i elektronisk form. Samlingen omfattar en avsevärd mängd platsdatamaterial över den historiska tiden, bl.a. lokalisering av byatomter på 1560-talet samt innehållet i Kungens kartverk 1776–1805. En inventering över medeltida fornlämningar i Västra Nyland som utfördes under ledning av Georg Haggrén år 2007 och en inventering över skärgården i Västra och Mellersta Nyland av Henrik Jansson och Jaakko Latikka åren 2002–2003 är likaså viktiga bakgrundsmaterial för inventeringar över medeltida och historiska objekt.

Vid planeringen av inventeringen utnyttjades också Lantmäteriverkets material från flyglaserscanningar. Det var till stor nytta vid fjärrkarteringen av fornlämningarna och även senare för karakterisering av störningar (t.ex. grusgopar, terrasseringsar) från markanvändning. I delområde 3 avslöjade materialet från flyglaserscanningarna inga nya objekt men inom andra områden hittades med hjälp av materialet bl.a. otaliga botten för kolmilor.

Under inventeringen över delområde 3 genomströvade man området heltäckande till fots. Under strövtågen hittade man ett råmärke på Krusberget (se objektbeskrivningarna). Inventeringsobservationerna baserar sig främst på visuella undersökningar i terrängen. Särskilt områden med bruten markyta undersöktes närmare. Sådana platser är i allmänhet de bästa då man vill hitta boplatser från stenåldern. På vissa platser gjordes också borrhningar i marken, till exempel åldern av gropar som upptäcktes under inventeringen uppskattades med hjälp av jordmånsprofiler som togs genom borrhningar.

I inventeringsområdet fanns ett objekt som var känt sedan tidigare, Prästgården, som kontrollerades. Fornlämningstypen av objektet omdefinierades utgående från kontrollobservationerna (se objektbeskrivningarna).

I det stora hela bedömdes den arkeologiska potentialen i delområde 3 vara liten. Krusbäckbergets sluttningar ligger tämligen högt och vid en vidare tanke på bosättningarna under stenåldern i hela Raseborgsområde så känner man knappt inte till objekt på motsvarande platser. Den blåsiga och smala udden som under stenåldern sträckte sig långt ut till havs lockade då inga andra än tillfälliga lägerbesökare. För boplatser under brons- och järnåldern, medeltiden och den historiska tiden har sandsluttningarna med spridda stenblock varit för karga. Under medeltiden och den historiska tiden sökte bosättningarna sig till sluttningarna mot Kyrkträsket och närmare träsket, vilket t.ex. Karis medeltida kyrka och ett par andra fornlämningsobjekt nära träsket visar. Hasselbacka och Tallkulla i nordvästra delen av inventeringsområdet är således arkeologiskt sett områdets mest potentiella del. Vid inventeringen år 2013 hittade man ändå inga fornlämningar i områdena.

Helsingfors den 18 juli 2013

Vesa Laulumaa

4. Objektförteckning

Fasta fornlämningar

Benämning	Fm-beteckning	Typ	Tidsbestämning	Sida
Prästgården	220010063	Arbets- och tillverkningsplatser, svedjeruiner	Historisk	
Krusbacksberget	1000022480	Stenkonstruktioner, råmärken	Medeltida	

5. Källförteckning

Tryckta källor

Alanen, Timo och Kepsu, Sauli 1989: *Kuninkaan kartasto Suomesta 1776–1805*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 505. Tammerfors.

Nylands förbund, Anna Riionheimo 2011: *Näkymiä maakunnan maisemahistoriaan – Uudenmaan paikkatietoaineistot*. Nylands förbunds publikationer E 113-2011.

Solstrand, Wäinö 1940: Namnet Karis och andra namn i Karis. *Karis socken från forntiden till våra dagar 2*.

Arkivkällor (alla källor finns i Museiverkets arkiv, Sturegatan 2, Helsingfors)

Haggrén, Georg, Heinonen Tuuli och Terävä Elina 2007: Keskiaikaisten muinaisjäänkösten inventointi Läntisellä Uudellamaalla (Inkoo, Karjaa, Kirkkonummi, Pohja, Siuntio, Tammisaari)

Hirviluoto, Anna-Liisa och Suominen, Esa 1981–1983: Karis. Inventering. Museiverket. Arkeologiska avdelningen.

Jansson, Henrik och Latikka, Jaakko 2002-2003: Länsi- ja Keski-Uudenmaan saariston ja rannikkoalueiden inventointi 2002-2003. Projektet Vårt Maritima Arv – Merellinen Perintömme. Helsingfors universitet. Institutionen för kulturforskning. Arkeologi.

Seppälä, Sirkka-Liisa 1996: Karis inventering. Museiverket. Arkeologiska avdelningen.

Webbkällor

Arkivverkets digitalarkiv <http://digi.narc.fi>

Heikki Rantatupa, Historiska kartor <http://vanhakartta.fi>

Paikkatietoikkuna, <http://www.paikkatietoikkuna.fi>

7. Objektbeskrivningar

Prästgården

Fornlämningstyp: Fast fornlämning

Fornlämningsbeteckning: 220010063

Fornlämningstyp: Arbets- och tillverkningsplatser

Precision av typen: Svedjehögar

Tidsbestämning: Historisk

Antal: 7

Finansieringsklass och grund:2

Rekommenderat skyddsavstånd: Det rekommenderade skyddsavståndet har beaktats i områdesavgränsningen.

TM35-bladindelning: K4222 KARIS-KARJAA

Grundkarta: 2014 08 KARIS

ETRS-TM35FIN koordinater: N: 6665159, E: 316821, Z: 45

Koordinatförklaring: GPS-koordinater för svedjeruinerna i mitten av objektet

Inventeringsfynd: -

Digitala bilder: AKDG3171:1

Fornminnesregistrets beskrivning: Objektet ligger intill Karis stadsområde inom Prästgårdens område vid Hasselbacka gård 350 m sydost om huvudbyggnaden och 200 m nordväst om Osmundsbölevägen. Platsen är en delvis sumpig skogssluttning mot nordost där det växer granar och i mitten finns en stig till Hasselbacka gård. Markgrunden är stenig sand. Sydost om platsen löper en gammal öppning för ellinjer genom skogen.

Vid en inventering år 1983 (Hirviluoto - Suominen) hittade man ett tjugotal ugnslänkande stenläggningar på platsen. Vid en inventering år 1996 (Seppälä) hittade man stenläggningar särskilt i en flack sluttning sydväst om en gammal väg där det samlats stenar med några meters mellanrum enskilt och parvis på en yta av 80 x 80 m. Dessa mossbevuxna lämningar (1 - 1,5 x 1 - 1,5 x 0,5 m) har oftast byggts av tämligen stora stenar (50 cm). I en sluttning i nordost nedanom vägen finns det några grunda gropar (diam. 2 m). En del av stenläggningarna har splittrats undan vägdragningen. Vissa av dem har också grävts upp. Syftet med lämningarna och tidsbestämningen av dem är tillsvidare outredd. De verkar inte vara förhistoriska utan här är det snarast fråga om ugnar eller andra eldstäder med anor som går två-tre hundra år tillbaka i tiden.

Inventeringsobservationer: Det hittades sju tydliga, byggda högar med en diameter på ca 1-2 meter. Högarna som ligger i ett fullvuxet granbestånd är förmodligen svedjeruiner och inte eldstäder. Vid borrhningar i markgrunden hittade man ett klart sotiga jordskikt som också tydde på svedjning.

Tidigare undersökningar: Inventering år 1983, Anna-Liisa Hirviluoto och Esa Suominen
Inventering år 1996, Sirkka-Liisa Seppälä

Tidigare fynd: -

Vidare åtgärder: -

Kartutdrag: Utdrag ur grundkarta 1:10000, bilaga 2

Underobjekt:

Hög 2. N: 6665324, E: 317178

Hög 3. N: 6665149, E: 316830

Hög 4. N: 6665147, E: 316816

Hög 5. N: 6665156, E: 316825

Hög 6. N: 6665170, E: 316815

Hög 7. N: 6665172, E: 316806

Prästgården. Små stenhögar som förmodligen är svedjeruiner. Bilden har tagits från sydost.
(AKDG3171:1)Bila

Krusbacksberget

Fornlämningstyp: Fast fornlämning
 Fornlämningsbeteckning: 1000022480
 Fornlämningstyp: Stenkonstruktioner
 Precision av typen: Råmärken
 Tidsbestämning: Medeltida eller historisk
 Antal: 1
 Finansieringsklass och grund: 2
 Rekommenderat skyddsavstånd: Minst 2 meter enligt fornminneslagen

TM35-bladindelning: K4222 KARIS-KARJAA
 Grundkarta: 2014 08 KARIS
 ETRS-TM35FIN koordinater: N: 6665324, E: 317178, Z: 45
 Koordinatförklaring: Råmärkets GPS-koordinater

Inventeringsfynd: -
 Digitala bilder: AKDG3170:1

Fornminnesregistrets
 beskrivning: Nytt objekt, tidigare beskrivning saknas

Inventeringsobservationer: Råmärket ligger vid toppen av Krusbacksberget och markerar tydligen gränsen mellan byarna Osmundsböle och Prästgården. Karis kyrka är medeltida, den byggdes på 1400-talet. Osmundsböle omnämns redan på 1500-talet, det är således möjligt att råmärket är från medeltiden.

Råmärket är en ungefär tre meter lång och halv meter hög rad av flata stenar som ställts på kant, vissa stenar har fallit omkull. Raden löper i samma riktning som gränsen mellan byarna. Omgivningen är en torr och bergig mo där det växer förtvinade tallar. Råmärket är delvis övervuxen med mossor men framträder tydligt på den lavbevuxna mon.

Tidigare undersökningar: -
 Tidigare fynd: -

Vidare åtgärder: -

Kartutdrag: Utdrag ur grundkarta 1:10000, bilaga 2

Krusbackberget. Råmårken. Bilden har tagits från väst. (AKDG3170:1)

Inventointialueet

14.2.2013

Mittakaava: 1:100 000

Bilaga 2. Delområdet 3 och objekten

Prästgården (220010063), arbets- och tillverkningsplatser, svedjeruiner

Krusbackberget (1000022480), stenkonstruktioner, råmärken

